

Popularnonaukowe streszczenie projektu

Jako uczestnicy obrotu gospodarczego posiadamy głęboko zakorzenione przyzwyczajenie do tego, że środki, którymi posługujemy się w codziennych płatnościach zostały wytworzone, bądź to przez wyspecjalizowane struktury państwa, bądź to przez jednostki organizacyjne zajmujące się działalnością bankową. Ponadto z góry zakładamy i pokładamy pełną ufność w fakcie, iż środki, które uzyskaliśmy, lub którymi się posłużyliśmy posiadają, gwarantowaną przez państwo, moc skutecznego umorzenia zobowiązań pieniężnych do wysokości określonej w nominale. Obie te maniere, choć nie zawsze odpowiadają prawdzie, wynikają z prostego założenia, iż na danym terytorium obrót pieniężny winien być pewny i bezpieczny. Sprawcy takich przestępstw niejednokrotnie zaś nadużywają zaufania, którym obdarzony jest pieniądz bądź jego surogaty, co rodzi po stronie ustawodawcy istotne obowiązki, by z jednej strony nadążyć za stale rozwijającym się postępem technologicznym, z drugiej by w sposób możliwie najbardziej adekwatny i najbardziej pełny chronić niezwykle ważne dobro prawne.

Celem projektu jest analiza genezy i wewnętrznej struktury przestępstwa z art. 310 § 1 k.k. oraz wyprowadzenie wniosków wynikających z confirmacji bądź falsyfikacji hipotez badawczych. Pierwszą z nich będzie próba odpowiedzi na pytanie co do przystawalności badanego typu czynu zabronionego do aktualnych warunków technicznych, technologicznych oraz uwarunkowań związanych z koniecznością dokonywania rozliczeń w ramach obrotu gospodarczego w formie bezgotówkowej, przy zastosowaniu pieniądza elektronicznego. Ponadto istotnym dla karnoprawnej ochrony pieniądza i interpretacji typu z art. 310 § 1 k.k. będzie również uwzględnienie, niezbadanego dotąd aspektu jakim są kryptowaluty, w szczególności bitcoin. Drugą hipotezą będzie problematyka zgodności i zakresu penalizacji przestępstw z art. 310 § 1 k.k. z wymogami i rygorami stawianymi Rzeczypospolitej Polskiej przez ustawodawstwo unijne oraz ratyfikowane umowy międzynarodowe. Trzecim założeniem badawczym jest próba odpowiedzi na pytanie co do doboru środków i sposobu realizacji ochrony rodzimej waluty, przez inne niż Rzeczypospolita Polska państwa kontynentu europejskiego, z wyłączeniem państw systemu *common law*, i osadzenie w ten sposób polskiej regulacji na innych modelach odpowiedzialności karnej za fałsz pieniądza.

Dla zachowania porządku wspomnieć należy, że typ czynu zabronionego określanej jako „fałsz pieniądza” występował we wszystkich kodyfikacjach karnych Rzeczypospolitej Polskiej od czasu odzyskania niepodległości i stanowi poważne zagrożenie dla funkcjonowania gospodarki państwa, z uwagi na możliwość zaburzenia bezpieczeństwa obrotu finansowego i zaufania uczestników gry rynkowej do wiarygodności pieniądza, papierów wartościowych lub dokumentów stanowiących ich surogat. Ponadto, typ przestępstwa z art. 310 § 1 k.k. jest ściśle związany z prawidłowym funkcjonowaniem obrotu gospodarczego, przestępczością gospodarczą oraz komputerową. Samo zbadanie istoty pieniądza, innych środków płatniczych oraz papierów wartościowych wymagać będzie interdyscyplinarnego spojrzenia i wszechstronnych badań, wychodzących daleko poza obszar prawa karnego.

Postulowana do przeprowadzenia analiza, oparta będzie nie tylko na punkcie widzenia dogmatyki i teorii prawa karnego, lecz również cywilnego oraz administracyjnego, wyeksponowanym we wszelkich opublikowanych i dostępnych źródłach. Dostrzegając interdyscyplinarność zagadnienia, nie sposób tracić z pola uwagi również wskazówek i sugestii ułożonych w rozstrzygnięciach Sądu Najwyższego i sądów powszechnych, a także wytycznych i aktów wewnętrznie obowiązujących w organach administracji publicznej, w szczególności Narodowym Banku Polskim i Komisji Nadzoru Finansowego. Uwzględniając wspomnianą już interdyscyplinarność problemu badawczego, wielowymiarowy kontekst oraz konieczność podjęcia rozważań natury prawnoporównawczej, badania stanowiące przedmiot niniejszego wniosku przedstawiać będą poważny wkład w aktualny stan wiedzy obejmującej prawnokarną ochronę pieniądza.

Mimo upływu ponad 80 lat oraz wielu zmian, które wystąpiły, w szczególności w ustroju politycznym i gospodarczym, dziwi fakt, iż omawiane przestępstwa nie znalazły szerszej aprobaty wśród przedstawicieli polskiej nauki prawa karnego i nie stanowiły przedmiotu szerszych rozważań. Na taki stan rzeczy nie wpłynęło przejście z gospodarki centralnie-sterowanej na model społecznej gospodarki rynkowej, jak również istotna ekspansja aktów normatywnych z zakresu prawa karnego, prawa gospodarczego oraz administracyjnego i ich ciągłe nowelizacje. Oprócz rozważań o charakterze przyczynkarskim i fragmentarycznym, w polskiej doktrynie prawa karne próżno szukać kompleksowych i interdyscyplinarnych rozważań odnoszących się do przestępstwa uregulowanego w art. 310 § 1 k.k. Jest to sytuacja niepokojąca i niesatysfakcjonująca z wielu względów, które stanowią przedmiot szczegółowych rozważań.

Pozyskane wyniki badań będą podstawą do wypracowania postulatów zmian w polskim prawie, mających na celu skuteczne przeciwdziałanie fałszowaniu pieniądza, innych środków płatniczych oraz określonych w art. 310 § 1 dokumentów.